

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. spalio 6 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas), Donato Šerno ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės **Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 3 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ieškinį atsakovui R. B. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių kreditoriaus teisę reikšti tiesioginį ieškinį įmonės vadovui, taip pat dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų vertinimą, aiškinimą ir taikymą.
2. Ieškovė Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos kreipėsi su ieškiniu į teismą, prašydama priteisti iš atsakovo R. B. subsidiariai su UAB „EURO TRADING“ 731 833,34 Eur žalos atlyginimą, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas, skaičiuojamas nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškinyje ieškovė nurodė, kad laikotarpiu nuo 2013 m. sausio 23 d. iki 2015 m. liepos 3 d. atliko UAB „EURO TRADING“ 2010 m. sausio 1 d. – 2012 m. gruodžio 31 d. laikotarpio mokestinį patikrinimą ir nustatė, kad bendrovės buhalterinė apskaita buvo tvarkoma pažeidžiant Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo bei Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (toliau – PVMĮ) nuostatas. Ieškovės teigimu, patikrinimo metu buvo nustatyta, kad UAB „EURO TRADING“ elgdamasi neatidžiai, nerūpestingai ir nesąžiningai, neteisingai deklaravo trikampės prekybos grandininis sandorius, atitinkamose tikrinto laikotarpio pridėtinės vertės mokesčio deklaracijose nedeclaravo iš Europos Sąjungos (ES) įsigytų prekių apmokestinamosios vertės, nuo jos neapskaičiavo ir į valstybės biudžetą nesumokėjo privalomo deklaruoti ir sumokėti pridėtinės vertės mokesčio. Ieškovė nurodė, kad Kauno apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. rugsėjo 7 d. sprendimu Nr. (04.7.2)-FR0682-630 (toliau – Sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo) bendrovei buvo priskaičiuota ir nurodyta sumokėti į biudžetą 1 759 438,51 Eur pridėtinės vertės mokesčio, 663 382,11 Eur pridėtinės vertės mokesčio delspinigių ir 527 831 Eur pridėtinės vertės mokesčio bauda. Pažymėjo, kad dėl priskaičiuotų sumų vyko ginčas, jis baigėsi įsiteisėjusiu ieškovės Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. 69-154. Anot ieškovės, nuo 2016 m. balandžio 4 d. vyko ginčai dėl termino skundui dėl ieškovės Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimo Nr. 69-154 paduoti, jie baigėsi Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui 2017 m. gruodžio 28 d. nutartimi atsakius atnaujinti praleistą terminą skundui paduoti.
4. Ieškovė teigia, kad nuo 2018 m. kovo mėn. ji, siekdama išieškoti mokestinę nepriemoką, vykdė priverstinį išieškojimą iš bendrovės banko sąskaitų, tačiau išieškojimas nebuvo sėkmingas. Ieškovė pažymėjo, kad nuo 2010 m. vasario 18 d. atsakovas buvo bendrovės vadovas ir akcininkas, o nuo 2015 m. gegužės 1 d. bendrovė veiklos nebevykdė. Ieškovė nurodė, kad dėl atsakovo kaip vadovo veiksmų bei neveikimo (nerūpestingo, neatsakingo sandorių sudarymo, netinkamo buhalterinės apskaitos duomenų tvarkymo, deklaracijų neteikimo) buvo apskaičiuota beveik 2 000 000 Eur bendrovės pridėtinio vertės mokesčio suma (įskaitant baudą ir delspinigius), kuri nebuvo neišsumokėta geranoriškai, nei išieškota priverstinai.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Kauno apygardos teismas 2018 m. gruodžio 2 d. sprendimu priteisė ieškovei iš atsakovo 1 731 833,34 Eur turtinės žalos atlyginimą ir 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas, skaičiuojamas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Taip pat teismas priteisė iš atsakovo į valstybės biudžetą 11 262,30 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
6. Teismas nustatė, kad didžiausia dalis šiuo metu jau likviduotos UAB „EURO TRADING“ vykdytų sandorių buvo deklaruoti kaip trikampės prekybos sandoriai, kuriuose bendrovė veikė kaip tarpininkė, tačiau šie sandoriai buvo vykdomi pažeidžiant trikampės prekybos apmokestinimo principus, t. y. bendrovė, prisidengdama trikampės prekybos sandoriais, sąmoningai nedeclaravo pridėtinės vertės mokesčio, nors jį privalėjo deklaruoti, taip išvengdama turtinės prievolės – 21 proc. pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo į valstybės biudžetą. Teismo vertinimu, dalyvaudamas tokiuose sandoriuose atsakovas, kaip bendrovės vadovas, žinojo tokio tipo sandorių sąlygas ir aplinkybes bei tai,

kad, sudarant taisyklėms prieštaraujančius sandorius, bus išvengta pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo.

7. Teismas nurodė, kad deklaruoti trikampės prekybos sandoriai, kuriuos neva vykdė bendrovė, buvo deklaruoti neteisėtai, t. y. sandoriai neatitiko trikampėi prekybai būtinų sąlygų, todėl negalėjo būti deklaruoti kaip trikampė prekyba. Teismo vertinimu, nors atsakovas žinojo, kad neteisingai įforminant dokumentus bus sudaryta galimybė išvengti pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo (teisėtos trikampės prekybos atveju tarpininkas pridėtinės vertės mokesčio savo šalyje nemoka), tačiau neužtikrino, kad jo vadovaujamos bendrovės veikla ir finansiniai dokumentai būtų rengiami teisingai ir sąžiningai, t. y. neužtikrino, kad bendrovė kaip trikampės prekybos nedeklaruotų tokių sandorių, kurie neatitiko būtinų sąlygų, ir tokiu būdu padėjo išvengti bendrovei pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo. Teismas pažymėjo, kad Sprendime dėl patikrinimo akto tvirtinimo konstatuota, kad minėti sandoriai buvo tęstinio pobūdžio, todėl atsakovas privalėjo būti itin atidus ir rūpestingas sudarydamas šiuos sandorius, taip pat nurodė, kad šio sprendimu konstatuotas atsakovo vadovaujamos įmonės nesąžiningumas.
8. Teismo vertinimu, atsakovas, būdamas bendrovės vadovas ir atstovaudamas bendrovės interesams bei veikdamas bendrovės vardu, neužtikrino, kad jo vadovaujama bendrovė pateiktų teisingas pridėtinės vertės mokesčio deklaracijas, susijusias su patikrinimo metu nagrinėjtais prekybos sandoriais, todėl pats atsakovas elgėsi ne tik neapdairiai, nerūpestingai, bet ir nesąžiningai, o dėl tokio atsakovo sąmoningo neveikimo jo vadovaujamai bendrovei buvo apskaičiuota beveik 2 000 000 Eur pridėtinės vertės mokesčio prievolė valstybei. Anot teismo, jei atsakovas būtų užtikrinęs tinkamą bendrovės veiklos organizavinę, tinkamą apskaitos tvarkymą, t. y. laiku ir tinkamai būtų deklaravęs sandorius su trečiaisiais asmenimis, laiku ir teisingai būtų apskaičiavęs bei sumokėjęs iš sandorių kylančias mokesčių sumas, bendrovė mokėtinės nepriemokos neturėtų.
9. Teismas, remdamasis bylos duomenimis, pripažino pagrįstais ieškovės argumentus, kad atsakovas, kaip įmonės vadovas, pažeidė ne tik fiduciarines pareigas, t. y. buvo nesąžiningas, neatidus, nerūpestingas, bet ir imperatyvias įstatymuose jam, kaip vadovui, nustatytas pareigas (neužtikrino teisingos buhalterinės apskaitos tvarkymo, realią situaciją atspindinčių sandorių deklaravimo ir kt.). Anot teismo, fiduciarinių pareigų nesilaikymas bei aplaidus buhalterinės apskaitos dokumentų tvarkymas ir neatitiktis faktinei padėčiai rodo, kad bendrovės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius ieškovės nurodytos žalos susidarymą.
10. Taip pat teismas konstatavo, kad tarp atsakovo neteisėtų kaltų veiksmų ir žalos egzistuoja priežastinis ryšys, kadangi atsakovas, kaip įmonės vadovas, dalyvaudamas trikampės prekybos sandoriuose, žinojo tokio pobūdžio sandorių sąlygas ir aplinkybes, todėl žinojo ir tai, jog, deklaruojant tokios prekybos taisyklėms prieštaraujančius sandorius, bus sudaryta galimybė jo vadovaujamai įmonei išvengti pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo. Nepaisydamas to, atsakovas sąmoningai sudarė ir deklaravo tokius sandorius, taip nesąžiningai sudarydamas sąlygas bendrovei išvengti pridėtinės vertės mokesčio valstybei sumokėjimo.
11. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad dėl atsakovo, kaip bendrovės vadovo, neteisėtų veiksmų ir neveikimo nebuvo sumokėti mokesčiai, o šiuo metu bankrutavusi bendrovė nesugebės padengti savo skolos, konstatavo, jog ieškovės apskaičiuota ir į biudžetą nesumokėta mokėtinė nepriemoka yra subsidiari bendrovės ir jos vadovo prievolė, todėl padarė išvadą, kad, bendrovei baigus veiklą, yra pagrindas priteisti ieškovei jos reikalaujamą žalą atlyginimą iš atsakovo.
12. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. lapkričio 3 d. sprendimu pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinį atmetė, priteisė atsakovui iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
13. Kolegija nurodė, kad pagal kasacinio teismo praktiką kreditoriaus teisė reikšti tiesioginį ieškinį dėl žalos atlyginimo bendrovės vadovams ir (ar) dalyviams yra pripažįstama, tačiau ji taikoma itin siaurai. Jeigu kreditorius pareiškia tiesioginį ieškinį, tačiau neįrodo specifinio jo pagrindo, tai yra pagrindas ieškinį atmesti. Kolegija pažymėjo, kad kreditorius gali pareikšti tiesioginį ieškinį bendrovės vadovams ir dalyviams, bet tik tokiu atveju, jeigu šie subjektai padarė tiesioginę žalą konkrečiam kreditoriui Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.263 straipsnio pagrindu, o ne išvestinę žalą kreditoriams kaip interesų grupei dėl netinkamo valdymo ar dėl to, kad laiku neįskėlė bankroto bylos. Kai atsakovui bendrovės vadovui pareiškia tiesioginį ieškinį kreditorius, jis turi pareigą įrodyti, kad atsakovas jam padarė individualią žalą, kuri negali būti sutapatinama su bendrovei ar (ir) visiems kreditoriams padaryta žala.
14. Taip pat teisėjų kolegija pažymėjo, kad kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, jog tiesioginis ieškiny bendrovės vadovui galimas, kai vadovas padaro žalą valstybės finansams nusikalstamais veiksmais, kurie yra konstatuoti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-86-303/2018; 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-69-1075/2020](#)). Taip pat tuo atveju, kai bankrotas pripažįstamas tyčiniu ir nustatoma, kad šie subjektai kalti dėl tyčinio bankroto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-69-1075/2020](#)).
15. Kolegija nurodė, kad byloje nėra nustatyta, jog atsakovo veiksmai, dėl kurių valstybė patyrė žalą nesumokėtų mokesčių forma, būtų konstatuoti kaip nusikalstami Baudžiamojo proceso kodekso tvarka, taip pat nenustatyta, kad bendrovės bankrotas būtų pripažintas tyčiniu. Taip pat teisėjų kolegija, įvertinusi šalių paaiškinimus ir byloje esančius rašytinius įrodymus, konstatavo, kad ieškovė neįrodė, o pirmosios instancijos teismas skundžiamame sprendime nenustatė, jog ieškovės patirta žala kilo dėl atsakovo specifiskai prieš ieškovę nukreiptų tyčinių veiksmų.
16. Be kita ko, teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje esantys Kauno apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. liepos 3 d. patikrinimo aktas Nr. FR0680-493 (toliau – Patikrinimo aktas) ir jį patvirtinęs Sprendimas dėl patikrinimo akto patvirtinimo negali būti laikomi oficialiaisiais rašytiniais įrodymais, turinčiais didesnę įrodomąją galią, kadangi juos parengusi institucija nagrinėjamu atveju yra bylos šalis (ieškovė). Taip pat kolegija nurodė, kad ieškovės atliktu patikrinimu vertinta bendrovės veikla dėl trikampės prekybos sandorių tinkamo deklaravimo, taip pat pridėtinės vertės mokesčio apskaičiavimo ir deklaravimo, tačiau atsakovo konkretūs neteisėti veiksmai ar jo neveikimas minėtu patikrinimu nebuvo vertinti.
17. Teisėjų kolegija sutiko su atsakovo argumentais, kad sandorių sudarymo metu bendrovės vadovas (atsakovas) negalėjo numatyti, jog galutiniai prekių pirkėjai pažeis jų veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse taikytinus pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo reikalavimus ir dėl to prievolė sumokėti pridėtinės vertės mokesť kils UAB „EURO TRADING“ kadangi pareigą sumokėti pridėtinės vertės mokesť, esant trikampės prekybos grandininiais sandoriams, turėjo prekių pirkėjai, t. y. tretieji asmenys užsienio valstybėse. Kolegija pažymėjo, kad, bendrovės kontrahentams tinkamai vykdant veiklą ir mokesčines prievoles savo veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse, prievolė bendrovei mokėti pridėtinės vertės mokesť nebūtų kilusi. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, nėra pagrindo konstatuoti, kad atsakovas sąmoningai veikė prieš bendrovės interesus, taip sukeldamas žalą.
18. Kolegija konstatavo, kad ieškovės nustatyti ir sprendime aprašyti UAB „EURO TRADING“ pažeidimai neįrodo, jog žala ieškovei kilo dėl bendrovės vadovo atsakovo specifiskai prieš ieškovę nukreiptų tyčinių veiksmų. Vien tai, kad ieškovė buvo vienintelė bendrovės kreditorė ir jos reikalavimas, likvidavus juridinį asmenį, liko nepatenkintas, teisėjų kolegijos vertinimu, nereiškia, jog žala buvo daroma specifiskai tik šiai kreditoriui.
19. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės argumentas, kad, konstatavus atitinkamus buhalterinės apskaitos tvarkos ir PVMĮ nuostatų pažeidimus, yra pakankamas pagrindas priteisti atsiradusių nuostolių atlyginimą iš bendrovės vadovo, kuris atsakingas už įmonės veiklos organizavinę ir įstatymo nuostatų laikymąsi, prieštarauja juridinio asmens savarankiškumo principui. Priešingu atveju, situaciją vertinant taip, kaip ją interpretuoja ieškovė, iš esmės visais atvejais bendrovei pažeidus teisės normą automatiškai turėtų būti išieškoma žala iš įmonės vadovo, nes juridinis asmuo visada savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo per fizinius asmenis – vienasmenius valdymo organus ar valdymo organų narius.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

20. Kasaciniu skundu ieškovė Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 3 d. sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 20.1. Nors apeliacinės instancijos teismas ir vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje praktikoje dėl juridinio asmens vadovo atsakomybės taikymo pateiktais išaiškinimais, tačiau juos taikė netinkamai ir tai lėmė klaidingų išvadų padarymą ir neteisėto sprendimo priėmimą. Kasacinio teismo praktika juridinio asmens vadovo atsakomybės taikymo [CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu yra plėtojama byloje, kuriose juridinio asmens vadovo neteisėti veiksmai pasireiškė [CK 6.930¹](#) straipsnyje įtvirtinto atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eliškumo arba pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo pažeidimu. Nagrinėjamoje byloje atsakovo neteisėti veiksmai pasireiškė ne tik neužtikrinant, kad bendrovės veikla būtų teisėta, bet ir aktyviai prisidedant prie neteisėtų bendrovės veiksmų teikiant neteisingas pridėtinės vertės mokesčio deklaracijas ir taip suklaidinant ieškovę, todėl bendrovė išvengė mokėtino pridėtinės vertės mokesčio.
- 20.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad juridinio asmens vadovas turi fiduciarinių pareigų ne tik pačiam juridiniam asmeniui, bet ir jo kreditoriams. Priešinga šių bylų nagrinėjusio apeliacinės instancijos teismo išvada prieštarauja kasacinio teismo formuojamai teisės aiškinimo praktikai.
- 20.3. Apeliacinės instancijos teismas neįsigilino į ieškovės argumentus dėl vadovo neteisėtų veiksmų ir pareigos atlyginti neteisėtais veiksmais padarytą žalą. Ieškovė niekada neteigė, kad nagrinėjamu atveju vien buhalterinės apskaitos tvarkos ir PVMĮ nuostatų pažeidimas yra pakankamas pagrindas priteisti atsiradusių nuostolių atlyginimą iš bendrovės vadovo. Kasacinio teismo praktikoje yra įtvirtinta ir dar viena sąlyga, kuri šioje byloje yra įrodyta, – tai bendrovės negalėjimas atsiskaityti su kreditoriumi.
- 20.4. Ribota juridinio asmens atsakomybė negali tapti priedanga juridinio asmens dalyvių ar vadovų neteisėtiems veiksams, kuriais pažeidžiamos kreditorių teisės. Kauno apygardos teismas visiškai pagrįstai laikė, kad bendrovės neteisėti veiksmai yra ir jos vadovo neteisėti veiksmai, nes būtent bendrovės vadovas atliko neteisėtus veiksmus naudodamas bendrovę. Apeliacinės instancijos teismas sutiko, kad juridinis asmuo visada savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo per fizinius asmenis, taigi neįmanoma situacija, kurioje juridinis asmuo atliktų neteisėtus veiksmus be jo valdymo organų žinios ir prisidėjimo.
- 20.5. Apeliacinės instancijos teismas padarė nepagrįstą išvadą, kad byloje neįrodyta, jog atsakovo veiksmai buvo nukreipti į ieškovės teisių pažeidimą, lėmusį žalos atsiradimą. Byloje neginčijamai įrodyta, kad UAB „EURO TRADING“, kuriai vadovavo atsakovas, teikė neteisingas pridėtinės vertės mokesčio deklaracijas, deklaruodama 0 proc. pridėtinės vertės mokestį ir taip išvengdama privalomų mokesčių mokėjimo, nors tuo metu turėjo finansinių galimybių sumokėti mokesčius. Būtent atsakovas, kaip bendrovės vadovas, buvo atsakingas už tai, kad UAB „EURO TRADING“ teikė neteisingas mokesčio deklaracijas.
- 20.6. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad tik įrodžius, jog bendrovė buvo įsteigta išimtinai piktnaudžiauti mokestinėmis lengvatomis, būtų galima daryti išvadą, jog bendrovės vadovo veikla buvo nukreipta išimtinai į žalos ieškovei darymą. Toks apeliacinės instancijos teismo vertinimas yra niekuo nepagrįstas ir neatitinka [CK 6.263 straipsnio](#) nuostatų bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, kurioje tokia sąlyga yra nenustatyta. Tačiau apeliacinės instancijos teismas, manydamas, kad tokia aplinkybė yra reikšminga, turėjo įvertinti Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos patikrinimo aktą ir sprendimą bei 2010–2012 m. bendrovės pelno (nuostolių) ataskaitas. Šie įrodymai patvirtina, kad bendrovė neteisingas deklaracijas pradėjo teikti nuo jos įkūrimo pradžios, taip pat tai, kad iš visų 2010–2012 m. gautų pajamų (18 125 163,92 Eur) nedeklaruota buvo 8 378 278,62 Eur apmokestinamosios vertės, t. y. 46 proc. visų pardavimo sandorių vertės.
- 20.7. Apeliacinės instancijos teismas padarė byloje esantiems įrodymams ir trikampės prekybos sandoriams taikomoms taisyklėms prieštaraujantį išvadą, kad atsakovas negalėjo žinoti, jog galutiniai prekių pirkėjai pažeis jų veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse taikytinus pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo reikalavimus, dėl to prievolė sumokėti pridėtinės vertės mokestį kils UAB „EURO TRADING“, kad, bendrovės kontrahentams tinkamai vykdant veiklą ir mokestines prievoles savo veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse, prievolė UAB „EURO TRADING“ mokėti pridėtinės vertės mokestį nebūtų kilusi, dėl nėra pagrindo konstatuoti, jog atsakovas sąmoningai veikė prieš bendrovės interesus, taip sukeldamas žalą. UAB „EURO TRADING“ neturėjo teisės deklaruoti 0 proc. pridėtinės vertės mokesčio ir šis pažeidimas pasireiškė dviem būdais: pirma, deklaruojant sandorius kaip trikampę prekybą, nors prekės buvo gabenamos į ketvirtą valstybę narę, kurioje prekių pirkėjas nebuvo registruotas kaip pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas, ir, antra, prekių tiekimai buvo atlikti ne pridėtinės vertės mokesčio sąskaitose faktūrose nurodytiems pirkėjams ir šie pirkėjai neįgijo teisės disponuoti prekėmis kaip savo. Pirmuoju atveju atsakovas negalėjo turėti net teorinės galimybės nežinoti, kad sudaryti sandoriai neatitiko trikampės prekybos taisyklių, kadangi būtent UAB „EURO TRADING“ užsakinėjo prekių gabenimą, taigi žinojo, kad prekės yra gabenamos ne į valstybę narę, kurioje registruotas pirkėjas. Antruoju atveju atsakovas, norėdamas deklaruoti tiekimo sandorius, taikant 0 proc. pridėtinės vertės mokesčio tarifą, privalėjo įsitikinti, kad prekės gabenamos būtent tam Europos Sąjungos valstybės narės mokesčių mokėtojui, su kuriuo buvo sudaręs sandorį, kadangi tai yra būtina sąlyga deklaruoti sandorį kaip trikampę prekybą. Abiem atvejais sandoriai kaip trikampę prekybą galėjo būti deklaruojami tik turint tokių sandorių atitiktį trikampės prekybos taisyklėms patvirtinančius dokumentus.
- 20.8. Apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas pirmosios instancijos teismo sprendimą, visiškai neįvertino, jog tam, kad sandoris galėtų būti deklaruojamas kaip trikampė prekyba, bendrovė privalo turėti įrodymus, kad prekės iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės išgabentos į kitą ir joje jos iš karto parduotos tos valstybės narės pridėtinės vertės mokesčio mokėtojui. Tokių įrodymų UAB „EURO TRADING“ neturėjo, taigi teisės deklaruoti sandorius taikant 0 proc. pridėtinės vertės mokesčio tarifą neįgijo. Netinkamas byloje esančių įrodymų vertinimas, pažeidžiant Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [ir CPK](#)) 185 straipsnio 1 dalį, lėmė neteisingų išvadų padarymą ir neteisėto sprendimo priėmimą.
- 20.9. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad ieškovė turėjo teisę reikšti netiesioginį ieškinį [CK 2.87 straipsnio](#) 7 dalies pagrindu. Negautos pajamos (pridėtinės vertės mokestis), kurios turėjo būti sumokėtos į valstybės biudžetą įstatymo nustatyta tvarka ir terminais, yra tiesiogiai ieškovei, o ne bendrovei padaryta žala ir šios sumos reikalauti teikdama netiesioginį ieškinį iki bendrovės likvidavimo ieškovė neturėjo teisinio pagrindo. Nesumokėta mokesčio suma nagrinėjamu atveju negalėtų būti pripažinta žala bendrovei, nes šios bendrovės prievolės atsiradimas nėra bendrovės vadovo neteisėtų veiksmų rezultatas ir dėl jos neįvykdymo pačios bendrovės turtas ar pajamos nesumažėjo nesumokėtos mokesčio sumos dydžiu. Bendrovei padaryta žala galėtų būti pripažinta dėl netinkamo pridėtinės vertės mokesčio deklaravimo ir nesumokėjimo laiku apskaiciuoti delspinigiai bei paskirta bauda. Šios prievolės nebūtų atsiradusios, jei bendrovės vadovas (atsakovas) būtų užtikrinęs, kad mokesčiai būtų deklaruoti ir sumokėti laiku. Nagrinėjamoje byloje prašoma priteisti būtent nesumokėtus mokesčius, o ne delspinigius ar baudą, todėl taikytinas [CK 6.263](#) straipsnis.
- 20.10. Apeliacinės instancijos teismas, paneigdamas Patikrinimo akto ir Sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo didesnę įrodomąją galią, pažeidė [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalies nuostatas, įtvirtinančias, kad dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų neviršijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamiems dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiaisiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią.

21. Atsakovas R. B. atsiliepime į kasacinį skundą prašo palikti nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. sprendimą ir priteisti iš ieškovės atsakovui bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepiamas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 21.1. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad ieškovės įrodinėjamas atsakovo fiduciarinių pareigų bendrovei pažeidimas šiuo atveju *per se* (savaime) nesudaro pagrindo ieškovei reikšti tiesioginio ieškinio atsakovui. Ieškovė turėjo pareigą įrodyti, kad neteisėti atsakovo veiksmai nepatenka į vadovo fiduciarinių pareigų pažeidimą, todėl galimas tiesioginis kreditoriaus ieškinys [CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu. Be to, nors valdymo organų fiduciarinės pareigos bendrovės kreditoriams ir egzistuoja, bet jos atsiranda tik bendrovei patiriant finansinių sunkumų. Šiuo atveju ieškovė pripažino, kad įrodinėjamų neteisėtų veiksmų atlikimo momentu bendrovės veikla buvo pelninga ir jokių finansinių sunkumų ji neturėjo, todėl jokios valdymo organų fiduciarinės pareigos kreditoriams, kurios galėjo būti pažeistos ir sudarytų pagrindą ieškovei reikšti tiesioginį ieškinį, nebuvo atsiradusios.
- 21.2. Bendrovės mokestinės prievolės nevykdymas taip pat negali *per se* būti pakankamas pagrindas ieškovei reikšti tiesioginį ieškinį atsakovui. Ieškovės mokestinio patikrinimo akte ir sprendime nustatyti bendrovės tariamai neteisėti veiksmai negali būti prilyginami ir laikomi bendrovės vadovo neteisėtais veiksmais. Situaciją vertinant taip, kaip ją interpretuoja ieškovė, iš esmės visais atvejais bendrovei pažeidus teisės aktus, iš šio pažeidimo kilusios žalos atlyginimas automatiškai turėtų būti išieškomas iš bendrovės vadovo tiesioginio ieškinio pagrindu, nes juridinis asmuo savo teises visada įgyvendina ir pareigas vykdo per fizinius asmenis – vienasmenius valdymo organus ar valdymo organų narius. Tačiau tokiu būdu ne tik būtų paneigtas išimtinis tiesioginio ieškinio bendrovės vadovui pobūdis, bet ir bendrovės bei jos valdymo organų autonomiškumo bei savarankiškumo principas.
- 21.3. Byloje nėra pagrindo konstatuoti, kad atsakovas būtų sąmoningai veikęs prieš bendrovės interesus, taip sukeldamas žalą bendrovei ir (ar) jos kreditoriams. Bendrovės bankrotas nėra pripažintas tyčiniu. Be to, ieškovės įrodinėjami atsakovo neteisėti veiksmai, dėl kurių neva ieškovė patyrė žalą nesumokėtų mokesčių forma, nėra niekaip įrodyti, o tuo labiau pripažinti nusikalstamais baudžiamosios teisės prasme.
- 21.4. Bendrovės mokestinė prievolė *per se* nelaikoma ieškovės patirta žala. Priešingas aiškinimas reikštų nukrypimą nuo suformuotos teismų praktikos, kurioje išaiškinta, kad mokestinė prievolė yra juridinio asmens veiklos, o ne neteisėtų veiksmų rezultatas. Be to, laikantis ieškovės dėstomos pozicijos, iš esmės bet koks bankrutuojančios bendrovės mokestinės prievolės nepadengimas suteiktų teisę mokesčių administratoriui reikšti tiesioginį ieškinį valdymo organams. Ši situacija savo ruožtu akivaizdžiai neatitiktų nei įstatymų įtvirtinto autonomiškumo principo, nei teismų praktikoje aiškinamų tiesioginio ieškinio instituto tikslų, t. y. jo buvimo išimtinė priemone kreditorių interesams tenkinti.
- 21.5. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai ir nepažeisdamas trikampės prekybos sandoriams taikomų teisės aktų konstatavo, kad pridėtinės vertės mokesčio nepriemoka yra bendrovės kontrahentų, o ne atsakovo, veiksmų rezultatas. Byloje nekilo ginčo dėl to, kad bendrovė veikė kaip tarpininkė, t. y. iš vienos Europos Sąjungos valstybės nusipirkta prekės iš karto, jų neįveždama į Lietuvos Respubliką, parduodavo kitos Europos Sąjungos valstybės pridėtinės vertės mokesčio mokėtojai. Trikampės prekybos atveju tarpininkui nekyla prievolė mokėti pridėtinės vertės mokestį. Nei savo sprendime, nei bylą nagrinėjant teisme ieškovė neįrodė ir neįrodinėjo, kad bendrovės vykdyti trikampės prekybos sandoriai buvo sudaromi atsakovui piktnaudžiaujant arba kad bendrovė (juo labiau atsakovas) vykdytais trikampės prekybos sandoriais sukčiavo mokesčių srityje.
- 21.6. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė įrodinėjamą reglamentuojančias proceso teisės normas, konstatuodamas, kad ieškovės, kaip bylos baigtini suinteresuotos šalies, Patikrinimo aktas ir Sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo šiuo atveju neturi didesnės įrodomosios galios nei kiti įrodymai. Be to, Patikrinimo aktas ir Sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo yra priimti bendrovės, o ne atsakovo atžvilgiu, taigi, jokių prejudicinių faktų atsakovo atžvilgiu jie nenustato, atsizvelgiant ir į tai, kad šių dokumentų teisminė kontrolė nebuvo atlikta.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartini, nustačius trečiojo asmens, nepareiškančio savarankiškų reikalavimų, UAB „EURO TRADING“ likvidavimo faktą bei nustačius jo teisių ir pareigų perėmėjų, trečiasis asmuo, vadovaujantis [CPK 47](#) straipsnio 5 dalimi, pašalintas iš civilinės bylos nagrinėjimo.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

23. Kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskūstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Šios patikros metu kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis). Nagrinėjamu atveju kasaciniame skunde iš esmės keliami klausimai yra susiję su materialiosios teisės normos, reglamentuojančios tiesioginį ieškinį bendrovės vadovui, taip pat proceso teisės normos, reglamentuojančios oficialiųjų rašytinių įrodymų įrodomąją galią, taikymu ir aiškinimu. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad klausimas dėl įrodymų vertinimo gali būti reikšmingas sprendžiant klausimą dėl tiesioginį ieškinį reglamentuojančių materialiosios teisės normų taikymo ir aiškinimo, nagrinėjamu atveju pirmiausia reikšminga įvertinti ieškovės kasacinio skundo argumentus, susijusius su apeliacinės instancijos teismo atliktu netinkamu įrodymų vertinimu.

Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos padalinio priimto patikrinimo akto ir jo pagrindu priimto sprendimo vertinimo kaip oficialiojo rašytinio įrodymo

24. Kasaciniame skunde keliamas klausimas dėl [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalies, reglamentuojančios oficialiojo rašytinio įrodymo didesnę įrodomąją galią, aiškinimo ir taikymo, kai oficialųjį rašytinį įrodymą parengusi šalis yra ir bylos šalis.
25. Pagal [CPK 197 straipsnio](#) 1 dalį rašytiniai įrodymai – tai dokumentai, dalykinio ir asmeninio susirašinėjimo medžiaga, kitokie raštai, kuriuose yra duomenų apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai. Rašytiniai įrodymai skirstomi į oficialius ir privačius. [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyta, kad dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų nevirsijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamais dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią. Aplinkybės, nurodytos oficialiuose rašytiniuose įrodymuose, laikomos visiškai įrodytomis, iki jos bus paneigtos kitais byloje esančiais, išskyrus liudytojų parodymus, įrodymais. Draudimas panaudoti liudytojų parodymus netaikomas, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Oficialiųjų rašytinių įrodymų įrodomoji galia įstatymais gali būti suteikta ir kitiems dokumentams.

26. Aiškindamas šią teisės normą kasacinis teismas yra nurodęs, kad rašytinis įrodymas gali būti pripažintas oficialiuoju tik esant šioms sąlygoms: 1) jis turi būti išduotas valstybės ar savivaldybės institucijos ar kitų įstatyme išvardytų subjektų; 2) įstatyme nurodyti subjektai, išduodami oficialų dokumentą, neviršijo savo kompetencijos; 3) dokumentas atitinka teisės aktų nustatytus jo formos ir turinio reikalavimus; 4) jame pateikta informacija yra pakankama įrodinėjimo dalyką sudarantioms aplinkybėms nustatyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-306/2010](#); 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-98-687/2017](#), 27 punktas).
27. Pažymėtina, kad oficialiajame rašytiniame įrodyme nurodytos aplinkybės nėra laikomos prejudiciniais faktais ([CPK 279 straipsnio](#) 4 dalis, 182 straipsnio 2 ir 3 punktai), kurie negali būti ginčijami, o toliau išlieka aplinkybėmis, kurios gali būti paneigtos ir kurios gali sudaryti įrodinėjimo dalyką byloje, todėl kritiškai vertinami atsakovo atsiliepime į kasacinį skundą nurodyti argumentai. Įrodinėjimo našta tenka tai bylos šaliai, kuri siekia paneigti oficialiajame rašytiniame įrodyme nurodytas aplinkybes. Įrodinėjant priešingas aplinkybes, nei nurodyta oficialiajame rašytiniame įrodyme, taikomi įrodinėjimo priemonių leistinumo apribojimai – oficialiajame rašytiniame įrodyme nurodytos aplinkybės negali būti paneigtos liudytojų parodymais, išskyrus, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams ([CPK 197 straipsnio](#) 2 dalis).
28. Oficialiųjų rašytinių įrodymų didesnė įrodomoji galia siejama su valstybės ir savivaldybės institucijos kompetencija nustatyti tam tikras aplinkybes ir įforminti jų nustatymą reikalaujamos formos dokumente. Kadangi oficialusis rašytinis įrodymas yra viena iš įrodinėjimo priemonių, šios įrodinėjimo priemonės statusas negali būti aiškinamas atsietai nuo bendrosios įrodymų sąvokos ([CPK 177 straipsnio](#) 1 dalis). Tam, kad valstybės ir savivaldybių institucijos išduotame dokumente esanti informacija būtų vertinama kaip oficialusis rašytinis įrodymas, ji pirmiausia turi atitikti įrodymo sampratą, t. y. dokumente turi būti užfiksuoti su byla susiję faktiniai duomenys. Dėl šios priežasties ne bet kuri valstybės ar savivaldybės institucijos išduotame dokumente užfiksuota informacija gali būti laikoma oficialiuoju rašytiniu įrodymu. Oficialiojo rašytinio įrodymo savybė priskirtina tik tai informacijai, kurioje konstatuojamos institucijos nustatytos faktinės aplinkybės. Valstybės ar savivaldybės institucijos atliekamas teisinių santykių kvalifikavimas ir nurodomos teisinio pobūdžio išvados išreiškia tik institucijos nuomonę, kuri nėra faktinių duomenų nurodymas ir todėl neatitinka įrodymo statuso, juolab kad ši nuomonė nėra privaloma teismui, kuris nustatytoms faktinėms aplinkybėms savarankiškai pritaiko teisės normą ir kvalifikuoja teisinius santykius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-329/2013](#)).
29. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija byloje padarė išvadą, kad minėti rašytiniai įrodymai (Patikrinimo aktas ir jį patvirtinęs sprendimas) gali būti vertinami tik kaip vieni iš įrodymų, kuriais grindžiamas pareikštas reikalavimas, nes juos išdavusi valstybės institucija yra bylos šalis. Šią išvadą apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija taip pat grindė ir tuo, kad mokesčių administratoriaus sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo yra privalomas mokesčių mokėtojui ir jo teisių perėmėjui, tačiau šio sprendimo teisinė galia nesaisto trečiųjų asmenų.
30. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 26–28 punktuose nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalį, dėl to nepagrįstai nusprendė nepripažinti Kauno apskrities Valstybės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos patikrinimo akto ir jį patvirtinusio sprendimo kaip oficialiųjų rašytinių įrodymų tiek, kiek pagal juos išdavusios institucijos kompetenciją konstatuotos tam tikros su byloje nagrinėjamu ginču susijusios faktinės aplinkybės. Mokestinis tyrimas – tai pareigūno atliekama mokėtojo veiklos stebėseną, apimančią mokėtojo pateiktų mokesčių deklaracijų (ataskaitų, apyskaitų), dokumentų bei kitos apie mokėtoją turimos informacijos analizę ir vertinimą, mokėtojo vizitavimą, mokėtojo veiklos kontrolę, kiek tai susiję su mokesčių apskaičiavimu, deklaravimu ir sumokėjimu, siekiant nustatyti ir pašalinti trūkumus bei prieštaravimus mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo srityje (Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnio 24 dalis). Tai reiškia, kad mokestinio tyrimo metu institucijos priimtuose rašytiniuose dokumentuose (šiuo atveju įsietisėjusiame Patikrinimo akte ir Sprendime dėl patikrinimo akto patvirtinimo) užfiksuoti su mokesčių mokėtojo mokestine veikla susiję faktai, paprastai turi didesnę įrodomąją galią, o vien aplinkybė, jog institucija, išdavusi į bylą pateiktą rašytinį įrodymą, yra bylos šalis, *per se* nesudaro pagrindo įrodymo nepripažinti oficialiuoju, tiek, kiek juose konstatuotos su nagrinėjamu ginču susijusios faktinės aplinkybės pagal įrodymą išdavusios institucijos kompetenciją.
31. Kita vertus, tai nereiškia, kad oficialiajame rašytiniame įrodyme užfiksuoti duomenys apie su ginčo nagrinėjimu susijusias aplinkybes negali būti paneigiami priešingos šalies, t. y. oficialaus rašytinio įrodymo įrodomoji galia nėra absoliuti. Nepaisant to, ar teismas rašytinį įrodymą pripažįsta oficialiuoju, ar ne, tai nekeičia teismo pareigos šį įrodymą vertinti pagal bendrąsias įrodymų vertinimą reglamentuojančias taisykles bei jas aiškinančią kasacinio teismo praktiką.
32. Taip pat teisėjų kolegija pažymi, kad apeliacinės instancijos teismo išvada, jog mokesčių administratoriaus sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo yra privalomas mokesčių mokėtojui ir jo teisių perėmėjui, tačiau jo teisinė galia nesaisto trečiųjų asmenų, padaryta iš esmės neatsižvelgus į nagrinėjamos bylos pobūdį ir iš esmės sutapatinant sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo kaip mokestinio dokumento ir kaip rašytinio įrodymo sukeliamus padarinius. Kolegija pažymi, kad šioje byloje sprendžiama dėl tiesioginės atsakovo, kaip bendrovės vadovo, civilinės atsakomybės galimai netinkamai valdant bendrovę ir taip padarant tiesioginę žalą kreditoriui. Byloje nustatyta, kad Patikrinimo aktu atsakovo valdytai bendrovei apskaičiuotas nesumokėtas pridėtinės vertės mokestis dėl nustatyto PVMĮ 12 straipsnio 3 dalies nuostatų pažeidimo vykdant trikampės prekybos sandorius. Tuo tarpu Sprendimu dėl patikrinimo akto tvirtinimo nuspręsta: i) pakeisti patikrinimo aktą bendrovei apskaičiuojant didesnę nesumokėtą pridėtinės vertės mokestį; ii) patvirtinti bendrovei pridėtinės vertės mokestio delspinigius; iii) skirti bendrovei pridėtinės vertės mokestio baudą. Nors teisėjų kolegija sutinka, kad Sprendime dėl patikrinimo akto tvirtinimo nurodyti privalomojo pobūdžio nurodymai mokesčių mokėtojui UAB „EURO TRADING“ sumokėti pridėtinės vertės mokestį, delspinigius ir baudą privalomi tik bendrovei ir jos teisių perėmėjai, tačiau tai nereiškia, kad dėl to Sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo tiek, kiek jame nustatyti faktiniai duomenys apie atsakovo valdytos bendrovės mokestinio patikrinimo metu nustatytus pažeidimus, nelaikytinas oficialiuoju rašytiniu įrodymu.
33. Teisėjų kolegija iš dalies nesutinka su atsakovo atsiliepime į kasacinį skundą nurodytu argumentu, kad minėti dokumentai jokių prejudicinių faktų atsakovo atžvilgiu nenustato dar ir todėl, kad nebuvo atlikta šių dokumentų teisminė kontrolė. Visų pirma, kolegija pažymi, kad, kaip minėta šios nutarties 27 punkte, oficialiajame rašytiniame įrodyme nurodytos aplinkybės nėra laikomos prejudiciniais faktais. Antra, vien aplinkybė, kad nebuvo atlikta valstybės institucijos išduoto dokumento teisminė kontrolė, nesudaro pagrindo spręsti, kad jis dėl to nelaikytinas oficialiuoju rašytiniu įrodymu atsižvelgiant į minėtus kasacinio teismo išaiškinimus. Priešingas aiškinimas suponuotų nuomonę, kad bet koks valstybės institucijos išduotas dokumentas oficialaus rašytinio įrodymo galią įgytų tik tada, jei buvo atlikta jo teisminė patikra.
34. Nagrinėjamu atveju byloje teismų nustatyta, kad UAB „EURO TRADING“ centriniams mokesčių administratoriui skundė Sprendimą dėl patikrinimo akto tvirtinimo, tačiau ieškovės Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. 69-154 nuspręsta patvirtinti Sprendimą dėl patikrinimo akto tvirtinimo. Tai, kad bendrovė, vadovaujama atsakovo, laiku neinicijavo šių sprendimų teisminės kontrolės, o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2017 m. gruodžio 28 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-2563-575/2017 atsisakė atnaujinti praleistą terminą skundui paduoti, nereiškia, jog dėl to šie dokumentai turi mažesnę įrodomąją galią, nei nustatyta [CPK 179 straipsnio](#) 2 dalyje. Priešingas aiškinimas neatitiktų [CPK 179 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintos normos tikslų, taip pat sudarytų asmenims palankesnes sąlygas neinicijuojant tokių dokumentų teisminės kontrolės administracinę tvarką, išvengtų didesnės šių dokumentų įrodomosios galios teisių pasekmių civiliniame procese. Kartu tai nereiškia, kad vien oficialiųjų rašytinių įrodymų didesnė įrodomoji užkerta galimybę teismui iš leistinų įrodymų visumos padaryti išvadą, jog oficialiajame rašytiniame įrodyme nurodytos aplinkybės yra paneigtos.
35. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstą ieškovės kasacinio skundo argumentą, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ir aiškino [CPK 179 straipsnio](#) 2 dalį, dėl to nepagrįstai nepripažino Patikrinimo akto ir Sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo oficialiais rašytiniais įrodymais, turinčiais didesnę įrodomąją galią, tiek, kiek pagal juos priėmusios institucijos

kompetenciją nustatytos faktinės aplinkybės, susijusios su bendrovės mokesčine veikla, reikšmingos sprendžiant dėl atsakovo, kaip bendrovės vadovo, civilinės atsakomybės pagal bendrovės kreditoriaus pareikštą tiesioginį ieškinį dėl žalos atlyginimo.

Dėl bendrovės vadovo civilinės atsakomybės, kai jam bendrovės kreditorius pareiškia tiesioginį ieškinį atlyginti žalą

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika dėl kreditoriaus teisės reikšti tiesioginį ieškinį įmonės vadovams yra išplėtotą ir nuoseklią. Pagal šią praktiką kreditoriaus teisė reikšti tiesioginį ieškinį dėl žalos atlyginimo bendrovės vadovams ir (ar) dalyviams yra pripažįstama, tačiau ji taikoma itin siaurai. Jeigu kreditorius pareiškia tiesioginį ieškinį, tačiau neįrodo specifinio jo pagrindo, tai yra pagrindas ieškinį atmesti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-211-469/2017](#), 24 punktą).
37. [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos. Pagal [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalį civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai.
38. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad kreditorius gali reikšti tiesioginį ieškinį bendrovės vadovams ir (ar) dalyviams dviem atvejais: 1) tuo atveju, kai šie subjektai padaro tiesioginę žalą kreditoriui ([CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu), jų neteisėti veiksmai nukreipti į konkretaus kreditoriaus teisių pažeidimą, veiksmų neteisėtumas pasireiškia specifiskai, tik konkretaus kreditoriaus atžvilgiu, ir jei toks neteisėtumas atitinka bendrąjį deliktinei atsakomybei taikomą neteisėtumo kriterijų; 2) kai bankrotas pripažįstamas tyčiniu ir nustatoma, kad šie subjektai kalti dėl tyčinio bankroto (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-7-30-969/2021](#) 48 punktą; 2020 m. sausio 9 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-118-1075/2020](#) 23 punktą).
39. Nagrinėjamoje byloje aktualus pirmasis atvejis, dėl kurio kasacinis teismas suformulavo bendrą taisyklę, kad kreditorius gali pareikšti tiesioginį ieškinį bendrovės vadovams ir dalyviams, bet tik tokiu atveju, jeigu šie subjektai padarė tiesioginę žalą konkrečiam kreditoriui ([CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu), o ne išvestinę žalą kreditoriams kaip interesų grupei dėl netinkamo valdymo ar dėl to, kad laiku neįskėlė bankroto bylos. Kai atsakovui bendrovės vadovui pareiškia tiesioginį ieškinį kreditorius, jis turi pareigą įrodyti, kad atsakovas jam padarė individualią žalą, kuri negali būti sutapatinama su bendrovei ar (ir) visiems kreditoriams padaryta žala (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-114-378/2017](#), 11, 12 punktai). Toks ieškinys galimas išimtiniais atvejais, kai atsakovo neteisėti veiksmai nėra bendras pareigos bendrovei [CK 2.87 straipsnio](#) 7 dalies pagrindu pažeidimas, o nukreipti į konkretaus kreditoriaus teisių pažeidimą – veiksmų neteisėtumas turi pasireikšti specifiskai, tik vieno kreditoriaus atžvilgiu, ir atitikti bendrąjį deliktinei atsakomybei taikomą neteisėtumo kriterijų. Kreditoriaus ieškiniiui tenkinti turi būti įrodytos bendrosios civilinės atsakomybės sąlygos, kurios kreditoriaus pareikšto ieškinio atveju reiškia į konkretų kreditorių nukreiptų nesąžiningų veiksmų atlikimą (kreditoriaus klaidinimą, apgaulingos informacijos teikimą bendrovei sudarant sutartį su konkrečiu kreditoriumi ar kitais į konkretų kreditorių nukreiptais nesąžiningais veiksmais) ir būtent dėl tų veiksmų kreditoriui atsiradusią žalą, o ne bendro juridinio asmens nemokumo sukėlimą ar mokumo sumažėjimą, kuris vienodai paveikia tiek ieškinį pareiškusių kreditorių, tiek kitus juridinio asmens kreditorius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-540-469/2018](#), 24, 25 punktai ir juose nurodyta kasacinio teismo praktika).
40. Nagrinėjamo atveju ieškovė reikalavimą atsakovui dėl žalos atlyginimo grindė tuo, kad atsakovo valdyta UAB „EURO TRADING“ elgdama neatidžiai, nerūpestingai ir nesąžiningai, neteisingai deklaravo trikampės prekybos grandininis sandorius, dėl to tikrintu laikotarpiu nebuvo apskaičiuotas ir į biudžetą sumokėtas privalomas deklaruoti ir sumokėti pridėtinės vertės mokesčiai.
41. Pirmosios instancijos teismas pripažino pagrįstais ieškovės argumentus, kad atsakovas, kaip įmonės vadovas, pažeidė ne tik fiduciarines pareigas, t. y. buvo nesąžiningas, neatidus, nerūpestingas, bet ir imperatyvias įstatymuose jam, kaip vadovui, nustatytas pareigas užtikrinti teisingos buhalterinės apskaitos tvarkymą, teisingai deklaruoti sandorius. Pirmosios instancijos teismo vertinimu, fiduciarinių pareigų nesilaikymas ir aplaidus buhalterinės apskaitos dokumentų tvarkymas rodo, kad atsakovas, kaip bendrovės vadovas, atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius ieškovės nurodytos žalos padarymą.
42. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija vertino, kad pirmosios instancijos teismas skundžiamame sprendime nenustatė, jog ieškovės patirta žala kilo dėl bendrovės vadovo atsakovo specifiskai nukreiptų tyčinių veiksmų prieš ieškovę, ir konstatavo, kad vadovo atsakomybė už netinkamą mokesčių planavimą galėtų būti atsakomybė [CK 2.87 straipsnio](#) 7 dalies pagrindu, o ne specifinis deliktas ieškovės atžvilgiu [CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu.
43. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad įmonės vadovo civilinę atsakomybę lemia tiek jam imperatyviai teisės aktuose nustatytų pareigų pažeidimas, tiek fiduciarinių pareigų įmonei pažeidimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-130/2011](#)). Kaip minėta šios nutarties 39 punkte, tiesioginis ieškinys galimas išimtiniais atvejais, kai atsakovo neteisėti veiksmai nėra bendras pareigos bendrovei [CK 2.87 straipsnio](#) 7 dalies pagrindu pažeidimas, todėl tiesioginio ieškinio pareiškimo atveju bendrovės vadovo neteisėti veiksmai neturi pasireikšti fiduciarinių pareigų bendrovei pažeidimu.
44. Vis dėlto teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo atveju ieškovės nurodomi atsakovo, kaip bendrovės vadovo, neteisėti veiksmai pasireiškė ne fiduciarinių pareigų pažeidimu, bet Mokesčių administravimo įstatymo 40 straipsnyje nustatytų pareigų netinkamu vykdymu. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 7 dalyje reglamentuota, kad bendrovės vadovas savo veikloje vadovaujasi įstatymais, kitais teisės aktais, bendrovės įstatais, visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimais, stebėtojų tarybos bei valdybos sprendimais ir pareigūniais nuostatais. Šio straipsnio 12 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad bendrovės vadovas atsako už bendrovės veiklos organizavimą bei jos tikslų įgyvendinimą; kitų šiame ir kituose įstatymuose bei teisės aktuose, taip pat bendrovės įstatuose ir bendrovės vadovo pareiginiuose nuostatuose nustatytų pareigų vykdymą (Akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 12 dalies 11 punktą).
45. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad įmonės administracijos vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus. Įmonės vadovas (vienasmenis ar kolegialus) privalo rūpintis, kad įmonė laikytųsi įstatymų, nustatytų jos veiklos apribojimų ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-266/2006](#)). Vadovo rūpestingumo pareiga visų pirma nustato teisėto elgesio reikalavimą, kad paties vadovo elgesys nepažeistų imperatyviųjų teisės normų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-220-916/2015](#)). Imperatyvias įstatymuose įtvirtintas pareigas vadovas privalo įvykdyti rūpestingai ir kvalifikuotai, taip, kaip nurodyta įstatymuose, jis neturi galimybės pasirinkti kitokio, nei įstatyme nustatyta, elgesio modelio.
46. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad vadovas atsako ne dėl bet kokio jam priskirtų pareigų pažeidimo, tačiau padaryto tik dėl jo didelės kaltės, t. y. dėl tyčios siekiant pažeisti kreditorių interesus ar dėl didelio neatsargumo, pasireiškiančio aiškiu ir nepateisinamu aplaidumu vykdant savo pareigas. Paprastas vadovo neatsargumas, susijęs su įmonės ūkinės komercinės veiklos rizika, neturėtų būti pagrindas atsirasti įmonės vadovo civilinei atsakomybei pagal [CK 6.263 straipsnį](#) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-19/2012](#); 2014 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-283/2014](#); 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-232-701/2020](#), 38 punktą).
47. Taip pat teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime yra nurodęs, kad teismų precedentais rentis reikia itin apdairiai. Pabrėžtina, kad teismams sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų

sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas.

48. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 6 d. nutartimi baudžiamojoje byloje [Nr. 2K-7-86-303/2018](#) ir 2020 m. kovo 18 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e3K-3-69-1075/2020](#) pateiktais išaiškinimais, kad tiesioginis ieškinys bendrovės vadovui galimas tada, kai vadovas padaro žalą valstybės finansams nusikalstamais veiksmais, kurie yra konstatuoti Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, taip pat kai bankrotas pripažįstamas tyčiniu ir nustatoma, kad šie subjektai kalti dėl tyčinio bankroto, pažymėjo, kad byloje nėra nustatyta, jog atsakovo veiksmai, dėl kurių valstybė patyrė žalą nesumokėtų mokesčių forma, būtų konstatuoti kaip nusikalstami Baudžiamojo proceso kodekso nurodyta tvarka, taip pat kad UAB „EURO TRADING“ bankrotas būtų pripažintas tyčiniu. Tai pat apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad tiesioginiam kreditoriaus ieškinui kaip išimčiai kreditoriaus teisių gynimo priemonei taikyti būtina nustatyti specialiąsias sąlygas – sąmoningą ir tyčinį bendrovės valdymo organų ar dalyvių veikimą prieš vieną konkretų kreditorių, sąmoningai siekiant sukelti jam žalą.
49. Teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-69-1075/2020](#), kuria rėmėsi apeliacinės instancijos teismas, buvo sprendžiama dėl vadovo atsakomybės tiesioginio ieškinio pagrindu, kai vadovas baudžiamojo proceso tvarka buvo nubaustas baudžiamuoju įsakymu už laiku nesumokėtą mokesčių valstybės institucijai priminus apie pareigą sumokėti mokesčius. Tuo tarpu nagrinėjamos bylos ir šiame punkte nurodytos kasacinio teismo bylos *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) skiriasi, kadangi šioje byloje sprendžiama ne dėl atsakovo, kaip bendrovės vadovo, atsakomybės už pareigos bendrovei laiku sumokėti mokesčius netinkamą vykdymą pažeidimo. Be to, teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 6 d. nutartyje, priimtoje baudžiamojoje byloje [Nr. 2K-7-86-303/2018](#), pasisakyta dėl vadovo civilinės atsakomybės sąlygų už neįvykdytą mokestinę prievolę vertinant baudžiamojoje byloje pareikšto ieškinio pagrįstumą. Kolegijos vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad bendrovės vadovui atsakomybė kyla dėl tyčios siekiant pažeisti kreditorių interesus ar dėl didelio neatsargumo, pasireiškiančio aiškiu ir nepateisinamu aplaidumu vykdant savo pareigas, aiškinimas, kad bendrovės vadovui tiesioginis ieškinys tokiu atveju galėtų būti reiškiamas tik konstatavus bendrovės vadovo nusikalstamus veiksmus baudžiamojo proceso tvarka, tiek neatitiktų civilinės atsakomybės tikslų, tiek pernelyg susiaurintų tiesioginio ieškinio taikymo galimybę, kai bendrovės vadovas pažeidžia imperatyvias įstatyme nustatytas pareigas.
50. Be kita ko, kaip teisingai kasaciniame skunde pažymi ieškovė, vien imperatyvių teisės aktuose nustatytų pareigų pažeidimas nėra pakankamas tiesioginio ieškinio bendrovės vadovui pagrindas. Kreditorius privalo pagrįsti, kad neteisėti veiksmai pasireiškė specifiskai į konkretų kreditorių nukreiptais neteisėtais veiksmais, ir toks neteisėtumas atitinka bendrąjį deliktinei atsakomybei taikomą neteisėtumo kriterijų bei bendrovė dėl to nebegali atsiskaityti su kreditoriumi.
51. Sutiktina su atsakovo atsiliepime į kasacinį skundą išsakytu argumentu, jog pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką nesumokėti mokesčiai dėl netinkamo apskaitos tvarkymo įmonėje nėra žala bendrovei, o žalą sudaro tik baudos ir delspinigiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-54-701/2017](#), 18 punktas). Tačiau tai tik patvirtina, kad šiuo atveju ieškovės reikalaujama priteisti žalą (nesumokėtas pridėtinės vertės mokestis dėl netinkamai deklaruotų sandorių) nėra bendrovei padaryta žala, o tai atitinka specifinį tiesioginio ieškinio taikymo pagrindą, kadangi žala padaryta tiesiogiai bendrovės kreditoriui – ieškovei, o ne atsirado kaip išvestinė iš žalos bendrovei, kaip tai nurodyta šios nutarties 39 punkte.
52. Įvertinus pirmiau nurodytus argumentus, konstatuotina, jog apeliacinės instancijos teismas, padarydamas išvadą, kad vadovo atsakomybė už netinkamą mokesčių planavimą galėtų būti [CK 2.87](#) straipsnio 7 dalies pagrindu, o ne kaip specifinis deliktas ieškovės atžvilgiu [CK 6.263](#) straipsnio pagrindu, netinkamai taikė ir aiškino tiesioginį ieškinį reglamentuojančias materialiosios teisės normas, nagrinėjamu atveju netinkamai kvalifikavo atsakovo, kaip bendrovės vadovo, atsakomybės pagrindą, todėl nepagrįstai padarė išvadą, kad šiuo atveju ieškovė neįrodė specifinio tiesioginio ieškinio taikymo pagrindo.
53. Vertinant, ar šiuo atveju egzistuoja pagrindas tenkinti ieškovės ieškinį, svarbu pažymėti, jog tam, kad būtų galima taikyti įmonės vadovo civilinę atsakomybę, būtina nustatyti šio asmens civilinės atsakomybės sąlygas, t. y. neteisėtus veiksmus, atsiradusią žalą, priežastinį neteisėtų veiksmų ir žalos ryšį. Nustačius, kad įmonės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalą (nuostolių) atsiradimą, jo kaltę preziumuojama ([CK 6.248](#) straipsnio 1 dalis), todėl ieškovas neturi įrodinėti, kad bendrovės vadovas kaltas. Paneigti šią prezumpciją, siekdamas išvengti civilinės atsakomybės, remdamasis kaltės nebuvimu, turi bendrovės vadovas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-60-687/2016](#), 39 punktas).
54. Pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, kad dėl bendrovės laiku ir teisingai nedeklaruotų bei nesumokėtų mokesčių yra atsakingas įmonės vadovas, rėmėsi Sprendimu dėl patikrinimo akto tvirtinimo, šio sprendimo apeliacinės instancijos teismas, kaip minėta, nepagrįstai nepripažino oficialiuoju rašytiniu įrodymu. Teismas, remdamasis minėtu sprendimu, nustatė, kad UAB „EURO TRADING“ įforminimo, prieštaraujančius trikampės prekybos apmokestinimo principams, nes tiekiami buvo vykdomi tarp keturių valstybių narių mokėtojų (sandoriai su 9 įmonėmis), taip pat įformino trikampės prekybos sandorius „dingusiems prekeiviams“ (sandoriai su 12 įmonių), kuriuose UAB „EURO TRADING“ veikė kaip tarpininkė. Teismas pažymėjo, kad sprendime paaiškinta, jog prekių tiekimai atlikti ne PVM sąskaitose faktūrose nurodytiems pirkėjams ir šie pirkėjai neįgijo teisės disponuoti prekėmis kaip savo, o patikrinimo metu ieškovė nustatė, kad UAB „EURO TRADING“ apsiribojo tik įmonų pridėtinės vertės mokesčio kodų patikrinimu ir CMR važtaraščių, kuriuose nebuvo nurodytų atsakingų asmenų vardų, pavardžių, įforminimu. Taip pat teismas nustatė, kad UAB „EURO TRADING“ nesidomėjo, ar asmenys, pasirašantys CMR važtaraščiuose, yra įgalioti jų pirkėjų, neįsitikino, ar pirkėjai apskaičiuoja ir sumoka pridėtinės vertės mokestį nuo įsigytų prekių. UAB „EURO TRADING“ nerinko jokios informacijos apie pirkėjų veiklos teisėtumą, nesidomėjo prekių sandėliavimo patalpomis, samdomų darbuotojų ištekliais, nesilankė buveinės vietose.
55. Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje atsakovas nepateikė įrodymų, paneigiančių šias oficialiuosiuose rašytiniuose įrodymuose, turinčiuose didesnę įrodomąją galią, nurodytas faktines aplinkybes. Apeliacinės instancijos teismo išvados, kad sandorių sudarymo metu bendrovės vadovas (atsakovas) negalėjo numatyti, jog galutiniai prekių pirkėjai pažeis jų veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse taikytinus pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo reikalavimus, dėl to prievolė sumokėti pridėtinės vertės mokestį kils UAB „EURO TRADING“ kad pareigą sumokėti pridėtinės vertės mokestį, esant trikampės prekybos grandininiam sandoriui, turėjo prekių pirkėjai, t. y. tretieji asmenys užsienio valstybėse, todėl, bendrovės kontrahentams tinkamai vykdant veiklą ir mokestines prievoles savo veiklos Europos Sąjungos valstybėse narėse, prievolė UAB „EURO TRADING“ mokėti pridėtinės vertės mokestį nebūtų kilusi teisėjų kolegijos vertinimu, pagrindžia, kad atsakovas, kaip bendrovės vadovas, elgėsi aplaidžiai ir nerūpestingai ir neįsitikino bei nesurinko duomenų patvirtinančių pagrindą ginčo sandorius deklaruoti kaip trikampę prekybą. Šios aplinkybės gali būti vertinamos kaip didelis neatsargumas, pasireiškęs aiškiu ir nepateisinamu atsakovo aplaidumu vykdant savo pareigas.
56. Teisėjų kolegija, įvertinusi teismų procesinius sprendimus, byloje dalyvaujančių asmenų argumentus bei bylos medžiagą, nusprendžia, kad nagrinėjamu atveju atsakovo, kaip įmonės vadovo, veiksmų neteisėtumas pasireiškė netinkamai vykdant Mokesčių administravimo įstatymo 40 straipsnyje nustatytas pareigas, t. y. netinkamai deklaruojant bendrovės sandorius kaip trikampę prekybą, nors prekės buvo gabenamos į ketvirtą valstybę narę, kurioje prekių pirkėjas nebuvo registruotas kaip pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas, ir neįsitikinant, kad prekės buvo tiekiamos pridėtinės vertės mokesčio sąskaitose faktūrose nurodytiems pirkėjams. Nagrinėjamu atveju ieškovės atsakovo valdytai bendrovei apskaičiuotas ir nesumokėtas pridėtinės vertės mokestis laikytinas žala [CK 6.249](#) straipsnio 2 dalies pagrindu, o tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir žalos egzistuoja priežastinis ryšys, kadangi, atsakovui tinkamai vykdant Mokesčių administravimo įstatyme 40 straipsnyje nustatytas pareigas, bendrovė būtų tinkamai apskaičiavusi pridėtinės vertės mokestį ir turėjusi finansines galimybes jį sumokėti, nes byloje

nustatyta, jog neteisėtų veiksmų atlikimo metu bendrovės veikla buvo pelninga ir bendrovė būtų buvusi pajėgi sumokėti papildomai apskaičiuotą pridėtinės vertės mokestį. Atsakovo, kaip bendrovės vadovo, kaltė šiuo atveju preziumuojama ([CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalis), o atsakovo byloje nurodyti argumentai, į kuriuos atsižvelgė apeliacinės instancijos teismas atmesdamas ieškinį, teisėjų kolegijos vertinimu, nesudaro pagrindo spręsti, kad atsakovas paneigė minėtą prezumpciją.

57. Teisėjų kolegija pažymi, kad pasitikėjimo (fiduciariniai) santykiai įmonei veikiant įprastai sieja vadovą ir jo vadovaujamą įmonę, todėl nuo pat tapimo įmonės vadovu momento vadovas turi elgtis rūpestingai, atidžiai ir apdairiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-234/2013](#); 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/2013; 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-581/2013](#)). Iki momento, kai įmonė susiduria su finansiniais sunkumais vadovai neturi fiduciarinių pareigų įmonės kreditoriams. Tai lemia, kad suprastėjus įmonės būklei atsiranda vadovų fiduciarinės pareigos priimanč su bendrovės veikla susijusius sprendimus atsižvelgti ir į kreditorių interesus. Įmonės finansinei padėčiai tapus ypač sunkiai ar net kritinei, t. y. įmonei pasiekus nemokumo ribą, kreditorių interesai pradeda vyrauti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-19/2012](#)).
58. Šiuo atveju byloje sprendžiama dėl atsakovo, kaip bendrovės vadovo, tiesioginės civilinės atsakomybės prieš bendrovės kreditorių dėl imperatyvių teisės aktuose nustatytų pareigų netinkamo vykdymo. Pirmosios instancijos teismas atsakovo, kaip įmonės vadovo, nesąžiningumą, neatidumą ir nerūpestingumą, vykdant imperatyvias teisės aktuose jam nustatytas pareigas, kvalifikavo kaip fiduciarinių pareigų pažeidimą. Kadangi byloje sprendžiama ne dėl atsakovo, kaip įmonės vadovo, pareigų prieš bendrovę pažeidimo, taip pat atsakovo neteisėtų veiksmų atlikimo metu įmonės finansinė būklė buvo gera, todėl įmonės vadovas neturėjo fiduciarinių pareigų bendrovės kreditoriams, įskaitant ir ieškove, teisėjų kolegija daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsakovo neapdairumą, nerūpestingumą, neatidumą laikė fiduciarinių, o ne bendrojo pobūdžio pareigų pažeidimu. Kita vertus, nors ir netinkamai kvalifikavęs minėtas pareigas kaip fiduciarines pirmosios instancijos pagrįstai ieškovės ieškinį atsakovui tenkino dėl imperatyvių teisės aktuose nustatytų pareigų pažeidimo, t. y. priėmė iš esmės teisingą sprendimą.
59. Atsižvelgdama į nurodyta bei į tai, kad šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas netinkamai kvalifikavo atsakovo civilinės atsakomybės taikymo pagrindą, dėl to nepagrįstai nusprendė, kad ieškovė neįrodė specifinio tiesioginio ieškinio atsakovui, kaip bendrovės vadovui, taikymo pagrindo, taip pat nepagrįstai nepripažino oficialiais rašytiniais įrodymais Patikrinimo akto ir Sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo, teisėjų kolegija konstatuoja, kad tai sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti iš esmės teisingą pirmosios instancijos teismo sprendimą ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

60. Vadovaujantis [CPK 80 straipsnio](#) 4 dalimi, už kasacinius skundus mokamas tokio paties dydžio žyminis mokestis, koks mokėtinas pareiškiant ieškinį. Remiantis [CPK 83 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktu, ieškovė buvo atleista nuo žyminio mokesčio už ieškinį mokėjimo, todėl atitinkamai ji buvo atleista nuo žyminio mokesčio ir už pateiktą kasacinį skundą mokėjimo.
61. Pagal [CPK 96 straipsnio](#) 1 dalį bylinėjimosi išlaidos, nuo kurių mokėjimo ieškovas buvo atleistas, išieškomos iš atsakovo į valstybės biudžetą proporcingai patenkintai ieškinio reikalavimų daliai. Nagrinėjamu atveju už ieškovės pareikštą ieškinio reikalavimą mokėtinas žyminis mokestis sudaro 11 250 Eur ([CPK 80 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas). Kadangi apeliacinės instancijos teismo sprendimas naikintinas, o ieškovės pateiktas kasacinis skundas visiškai tenkintinas, iš atsakovo valstybės naudai priteistinas už ieškovės pateiktą kasacinį skundą mokėtinas žyminis mokestis ([CPK 96 straipsnio](#) 1 dalis, 83 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 80 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 4 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 3 d. sprendimą panaikinti ir palikti galioti Kauno apygardos teismo 2018 m. gruodžio 2 d. sprendimą.

Priteisti iš atsakovo R. B. (*duomenys neskelbtini*) valstybės naudai 11 250 Eur (vienuolikos tūkstančių dviejų šimtų penkiasdešimties Eur) bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Valstybei priteista suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gediminas Sagatys

Donatas Šernas

Egidija Tamošiūnienė